26/11/2020

Ο Φώτης Κόντογλου γράφει για τον Άγιο Γεώργιο Χιοπολίτη

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

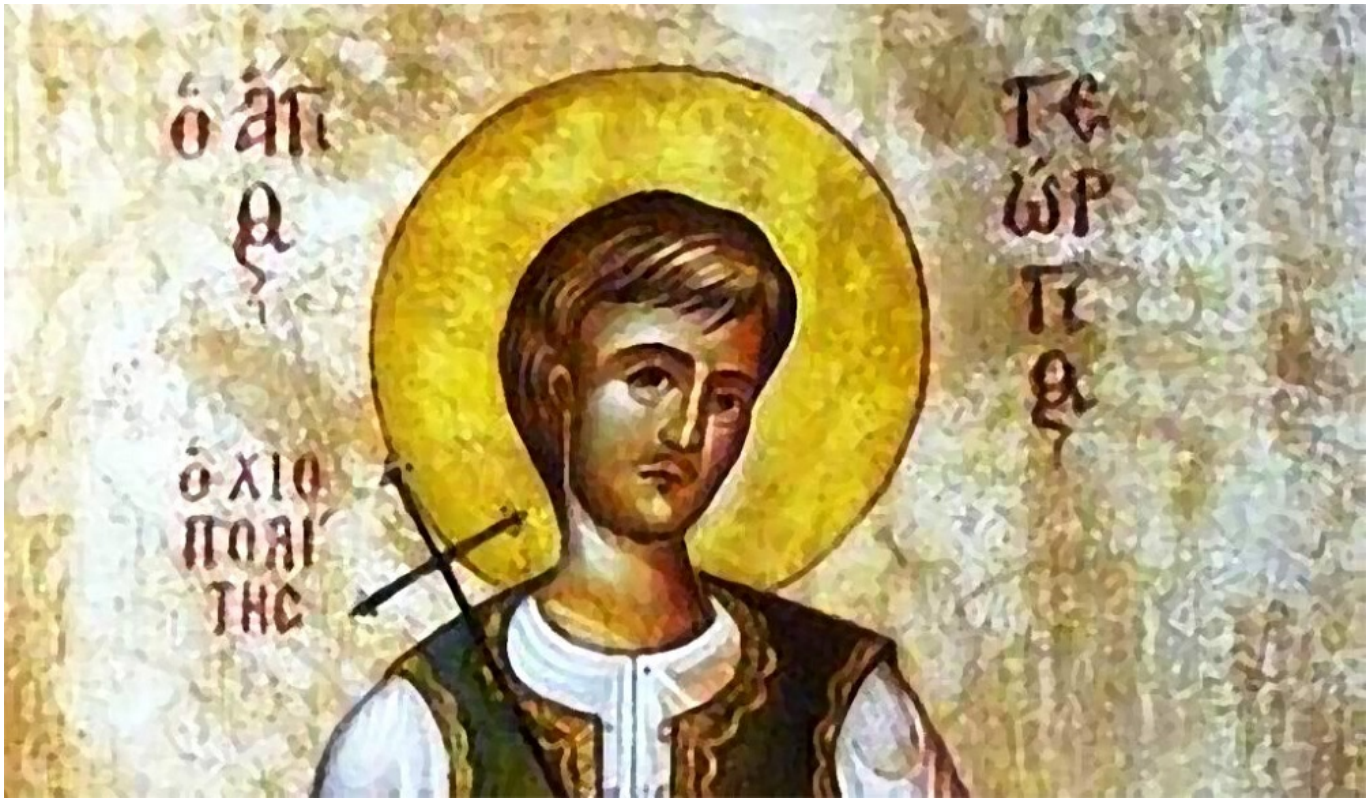

Τα ξημερώματα της 26ης Νοεμβρίου του 1807 στην πλατεία του Αϊβαλιού, εκεί που «σφάζονταν οι Γκιαούρηδες», μαρτύρησε ο Άγιος Γεώργιος από το Πιτυός της Χίου.

Τα μαρτύρια που ακολούθησαν τη σύλληψή του, αλλά και την εκτέλεσή του περιγράφει ο Φώτης Κόντογλου στο βιβλίο του «Το Αϊβαλί η πατρίδα μου»:

Δεκαεφτά μέρες τον τυραγνούσανε και τον μπομπεύανε, απ’ τις 8 του Νοέβρη ως τις 26. Κάθε μέρα μέσα στο παζάρι τρέχανε άξαφνα οι χριστιανοί κατά τη φυλακή, λέγοντας ο ένας στον άλλο: «Πάλε τον Γιώργη δέρνουνε!» Μα μ’ ούλα τα βασανιστήρια κείνος δεν άλλαζε γνώμη και δεν έβγανε πλια γρυ απ’ το στόμα του, μηδέ ρωμέικο, μηδέ τούρκικο. Ο αγάς, σαν είδε κι απόειδε πως δεν έκανε τίποτα με τις φοβέρες, και πως μόνο ρεζιλευότανε η αρχή από ’ναν ραγιά, έβγαλε απόφαση να του κόψουν το κεφάλι.

Ουλή η πολιτεία έπεσε σε μεγάλη θλίψη. Κείνες τις μέρες δεν ακούστηκε μηδέ τραγούδι, μηδέ λαλούμενο. Οι χριστιανοί είχανε παρατημένα τα γένια τους, και

πολλοί βάλανε μαύρα πουκάμισα.

Ο Γιώργης μήνυσε στους δικούς του να μην τον αφήσουνε να πεθάνει αμετάλαβος. Τότες ένας παπάς καμώθηκε πως πιάστηκε τάχα σε καβγά μ' έναν χριστιανό και τους φυλακώσανε, κ' έτσι έσμιξε με τον Γιώργη, τον ξαγόρεψε και τον μετάλαβε.

Στις 25 του μηνός ο Γιώργης δεν κοιμήθηκε ούλη τη νύχτα, μόνο προσευχότανε γονατισμένος μέσα στο κελλί του, με την μπάλα στα ποδάρια. […]

Ξημέρωσε κ' η τελευταία μέρα του. Θα τον σφάζανε κείνο το βράδυ τα μεσάνυχτα. Κατά το μεσημέρι οι ζαπτιέδες του Κονακιού κουβαλήσανε μια μεγάλη πλάκα σαρμουσακόπετρα στη μέση του παζαριού, στο μέρος που θα τον θανατώνανε. Οι χριστιανοί στεκόντανε χλωμιασμένοι γύρου-τριγύρου, και στα σοκάκια χαιρετιόντανε μονάχα με το κούνημα του κεφαλιού. Κατά το σούρουπο οι στρατιώτες στήσανε τον σοφά για τον αγά και για το συμβούλιο.

Σαν σκοτείνιασε, ο κόσμος αρχίνησε να κατεβαίνει στο παζάρι απ' ούλες τις μεριές. Κείνοι που δε βαστούσ' η καρδιά τους να δούνε τη σφαγή, παγαίνανε στις εκκλησές και κάνανε αγρυπνίες.

Οι Τούρκοι φοβούντανε κανένα ρεμπελιό από μέρος των χριστιανών, και γι' αυτό αραδιάσανε γύρω απ' τη φυλακή καμιά πενηνταριά μπασιμποζούκηδες. Στο παζάρι φυλάγανε άλλα εκατό ζεϊμπέκια αρματωμένα ίσαμε τα δόντια και με λουμπούτια1 στα χέρια, για να βαστούνε μακριά τον κόσμο. Στην καζάρμα,2 στα Ταμπακαριά, λέγανε πως είχανε κατεβάσει απ' την Πέργαμο ολάκερο ταμπούρι για κάθε ενδεχούμενο.

Ως τις τέσσερες ώρες της νύχτας δεν είχε απομείνει άντρας σε σπίτι, εξόν οι αρρώστοι. Μιαν αναμπαμπούλα κ' ένα πατιρντί έβγαινε απ' το πλήθος, που ζουλιόντανε σαν γίδια, πασκίζοντας να ζυγώσουνε στο μέρος της σφαγής.

Κάμποσοι πάλε φουκαράδες χώνανε ανάμεσα στους άλλους για να ζεσταθούνε. Κι απ' ούλα τα στόματα έβγαινε ένα μούρμουρο λυπητερό: «Κύριε, ελέησον!» Οι φίλοι του Γιώργη δεν είχανε βάλει τίποτα στο στόμα τους απ' το πουρνό, και πιάσανε από νωρίς τα πόστα γύρω στην πλάκα, για να του δώσουνε καρδιά, αν τύχαινε να λιγοψυχήσει.

Τέλος έφταξ’ ο αγάς με τη δωδεκάδα και καθίσανε στις θέσες τους. Πέντ’-έξι σκλάβοι βαστούσανε από ’να μεγάλο φανάρι κι ο τόπος έφεγγε σαν μέρα, μ’ όλο που τ’ αναβόσβηνε ο βοριάς. Ο αγάς, αφού διπλοπόδισε, έστριψε και κοίταξε άγρια τον κόσμο κ’ είπε σιγανά, χτενίζοντας με τα δάχτυλα τα γένια του: «Ολέν, μπου γκιαουρλάρ νε ιστερλέρ;» («Μωρέ, τούτοι οι γκιαούρηδες τι θέλουνε;»). […]

Το χτυποκάρδι πλήθαινε όσο σίμωνε η ώρα, ως που σηκώθηκε ένα σούσουρο μέσα στον κόσμο κατά τη μεριά της φυλακής: «Τον φέρνουνε! Τον φέρνουνε!».

Τρεις αρματωμένοι τον είχανε περιζωσμένον, μα δεν είχανε ολότελα χέρι απάνω του. Κείνος περπατούσε με τα χέρια μπαγλαρωμένα πιστάγκωνα, με τα στήθια μπρος, το κεφάλι ριγμένο κατά πίσω. Τα ρούχα του ήτανε άσπρα και κατακάθαρα, γιατί του τα ’χανε στείλει στη φυλακή οι χριστιανοί, να ’ναι συγυρισμένος. Φορούσε μόνο το πουκάμισό του και το σώβρακο, δίχως ζουνάρι, ξυπόλητος και ξεσκούφωτος. Τα μάτια του γελαζούμενα, το μαύρο μουστάκι του στριμμένο αλαφρά-λαφρά, τα γένια του μπαρμπερισμένα. Το πρόσωπό του είχε μια τέτοια ημερότη, πόλεγες πως έβλεπε κιόλας τον Θεό. Το πουκάμισό του ήτανε κουμπωμένο σεμνά στο λαιμό του, κ’ η φλέβα του λαιμού φούσκωνε, όπως ήτανε τραβηγμένες οι πλάτες του κατά πίσω απ’ το δέσιμο. Μπροστά του πάγαινε ένα φανάρι.

Σαν έφταξε στη μέση, τον σταματήσανε μπροστά στον κριτή. Κι ο αγάς θέλησε να του πει κατιτίς, μα δεν πρόφταξε, γιατί ο Γιώργης, δίχως να στήσει αυτί στο τι θα του ’λεγε ο κόπρος, για καλό, για κακό, πήγε και γονάτισε απάνου στην πλάκα κ’ έσκυψε το κεφάλι του. Ο αγάς απόμεινε με βουλωμένο στόμα, κι ούλοι οι Τούρκοι σταθήκανε ντροπιασμένοι. Μέσα στον κόσμο σηκώθηκε ένα μούρμουρο απ’ τους χριστιανούς, που καταχαρήκανε για την αντρεία του και δοξάζανε τον Θεό. Μάλιστα ένας από τους φίλους του, που παραστέκανε κοντά στην πλάκα, δε βάσταξε και του φώναξε δυνατά: «Άφεριμ, Γιώργη!». Μα τότες κάποιος Τούρκος στρατιώτης χύθηκε και του κατέβασε μία καμουτσιά κατάμουτρα και τον πήρανε τα αίματα.

Σε τούτο το μεταξύ ο μπόγιας σίμωσε τον Γιώργη όπως ήτανε γονατισμένος και τον έβαλε μέσα στα σκέλια του, κ’ ένας άλλος ζεϊμπέκης έφεγγε με το φανάρι απάνου απ’ το κεφάλι που θέλανε να κόψουνε. Κ’ εκεί που ο μπόγιας ακόνιζε με το μασάτι τη μαχαίρα του κάμποση ώρα χρατς-χρουτς ξεπίτηδες για να τον φοβερίξει, σηκώθηκε ο μουφτής που καθότανε δίπλα στον αγά και, ζυγώνοντας τον μελλοθάνατο, τον ρώτηξε αν μετάνιωνε, για να του χαριστεί η ζωή. Αλλά εκείνος κούνησε με φούρια το κεφάλι του πως όχι.

Τότες ο Χασάνης ξέσκισε βλαστημώντας το πουκάμισο του Γιώργη ένα γύρω στο λαιμό του κ’ έχωσε τα δάχτυλα μέσα στα μαλλιά του, λες κ’ ήθελε να τον χαδέψει, και με τ’ άλλο χέρι χάραξε γλήγορα-γλήγορα το λαιμό μ’ ένα μικρό μαχαίρι. Τόσο σβέλτα κι άξαφνα το ’κανε, π’ όσοι βλέπανε ένα γύρο ξαφνιαστήκανε σαν είδανε τ’ άλικο αίμα πόσταξε απάνου στην πλάκα.

Το κορμί τίναξε, μα το στόμα μουρμούριζε ακόμα: «Κύριε Ιησού Χριστέ, δέξου το πνεύμα μου!» – επειδής το μαχαίρι δεν είχε κόψει το λαρύγγι.

Ωστόσο, ίσαμε να παίξει το μάτι, ο Τούρκος πήρε το μεγάλο το χαντζάρι και το τράβηξε μια και δυο με μαστοριά, σαν το δοξάρι που τραβά ο βιολιτζής απάνου στις κόρδες. Ένα μουγκρητό βγήκε απ’ τη φριχτή πληγή. Το αίμα γιουργιάρισε απάνω στα στήθια του και στα βρακιά του, τέτοιος ντούναβρος, που θαμπώσανε τα μάτια. Το κορμί έγειρε μονοκόμματο, να πέσει μπρούμυτο απάνου στην πλάκα. Μα ο σκύλος το σήκωσε απ’ τα μαλλιά κι άλλοι δυο τρέξανε κι αδράχνοντάς το από τους νώμους το βαστάξανε στυλωμένο. Οι χοχλιοί τ’ Άγιου αναποδογυριστήκανε μέσα στις ματότρυπες και το μαυράδι κρύφτηκε ολότελα. Τα νεύρα παίζανε απάνου στα μάγουλα, το στόμα ανοιγόκλεινε κ’ έβγαζε ματωμένον αφρό. Και κείνος ο δαίμονας τον έσφιγγε ανάμεσα στα ποδάρια του μεθυσμένος απ’ το αίμα κ’ έπαιζε με τέχνη τρομερή το μαχαίρι σα να κλάδευε κανένα δέντρο.

Μα το μαχαίρι ήτανε στομωμένο ξεπίτηδες για να τον τυραγνήσει, και δεν έκοβε, μόνο πριγιόνιζε το λαιμό. Κ’ έβλεπες να πέφτουνε μαζί με το αίμα κομμάτια κρέατα, που πηδούσανε ακόμα απάνου στην πλάκα, και το κορμί τίναζε ανάμεσα στα χέρια και στα ποδάρια που το σφίγγανε σα να ’θελε να φύγει. Τέλος ο τζελάτης3 ακούμπησε στην πλάτη του κουρμπανιού4 το ’να γόνατο και, βάζοντας τα δυνατά του, του ’χωσε το μαχαίρι όσο μπόρεσε πιο βαθιά. Ο σφαμένος τέντωσε μονομιάς σαν άλογο που σηκώνεται στα πισινά του, σηκώθηκε στα ποδάρια του ολόρτος, κ’ ύστερα ρίχτηκε μπρος με τέτοιαν ορμή, που τους κωλόσυρε και τους τρεις μαζί του. Ο μπόγιας έπεσε λαχανιασμένος από πάνω του δίχως να παρατήσει το μαχαίρι, επειδής είχε σφηνώσει τόσο γερά μέσα στο κόκκαλο, που μάταια πάσκιζε να το βγάλει, και πέρασε κάμποσο ως να μπορέσει να το τραβήξει χτυπώντας το με μια πέτρα.

Ποια καρδιά μπορεί να βαστάξει σ’ έναν τέτοιον αγώνα; Τίνος μάτια δε θα σφαλούσανε για να μη βλέπουνε πλια; Και κείνη η άψυχη πέτρα λες κι ανετρίχιαζε από τ’ άγριο πάλεμα που γινότανε απάνου της.

Ο κόσμος με μπαμπάκια στα χέρια χύμιζε ολοένα κατά την πλάκα, να πάρει αίμα για φυλαχτό, μα οι Τούρκοι τον κωλώνανε πίσω.

Ώρες ολάκερες τον τυράγνησε ως να τον τελειώσει. Και, σαν πάνιασε πλια το κορμί κ' η ψυχή είχε πάγει στον ουρανό, ο μπόγιας το παράτησε για μια στιγμή, να σφουγγίζει τα χέρια του, κ' υστέρα χώρισε το κεφάλι απ' το κορμί βαρώντας απ' το σβέρκο. Τέλος σηκώθηκε απάνου βαστώντας το αψηλά, κι αφού πρώτα το 'δειξε στον αγά, το τριγύρισε ύστερα να το δούνε κ' οι χριστιανοί.

Τότες ούλος εκείνος ο κόσμος χύθηκε σαν παλαβός απάνου στο ζεστό κορμί. Κι άλλος σφούγγιζε το αίμα, άλλος ανεσπαζότανε τ' άγιο λείψανο για την πλάκα, άλλος ξέσκιζε ένα κομμάτι απ' το ρούχο του, άλλος δόξαζε τον Θεό. Μάταια τα Τουρκιά τους χτυπούσανε με τα ραβδιά και τους κλωτσούσανε. Ο αγάς πρόσταζε να τους βαρέσουνε στα καλά, κ' οι Τούρκοι βάλανε τις φωνές και πέσανε με γυμνά σπαθιά απάνου στους χριστιανούς. Οι κακόμοιροι οι χριστιανοί σκορπίσανε, φωνάζοντας: «Κύριε, ελέησον! Κύριε, ελέησον!» — κι άλλος έχασε το φανάρι του, άλλος το ραβδί του, άλλος τα παπούτσια του, άλλος το καλπάκι του. […]

Έτσι μαρτύρησε για την πίστη ο Άγιος Γιώργης ο Χιοπολίτης, τελευταίος στρατιώτης του Χριστού, γιατί αυτός έκλεισε το ματωμένο βιβλίο που πρωτάνοιξε ο πρωτομάρτυρας Στέφανος. […]